

בבל מערבין פרק שלישי עירובין

אי למעלה אמרו וכו'. זה מני למימד משום הדיקון ועירובי יס
לו ד' אמות אלא דבעי לטעיף אפילו נחבון לשבות מוך ל' אמות
מן הכור דומיא דרישא ועליו גבי אילן לא רצה לתוך דתחבון לשבות
זון לארבע אמות דרגילות הוא

והארובנין

ואינו נראה לרשות
כשהוקשה נעשה עץ גמור והוא ליה
למחשב צברייתא ללעיל ולתלך גבי
עוורדין שאינן עוורדין דלמעלה גבי
קנים ונראה לי שהוא שם מין ירק :
ואמאי הוא במקום אחד ועירובו
במקום אחר . וא"ת והא

השתא ס"ד בדמנדל עץ איירי והוי
כלי מדקא משני כחא במנדל על לבניס
עסקינן ועוד דסתם מגדל שבה"ט
של עץ וא"כ מצי פריך הכי מותר
לשבר את הכלי וליטול מה שחבטו
דסתם צפ' חבית (שם דף קמ"ו) שובר
כלתן את החבית ליתול ממנה גרוכות
וטעמא כדאמר בסמוך* משום דאין
בין וסתייה כלליס וי"ל דתממע ליה

במנדל גדול דשיך ביה בין וסתייה
דאי בקטן דהוי כלי מ"ט דר"ל פלגי
ועוד דכללי נמי שיך בין וסתייה
כדאמר בהבונה (שם דף קכ"ו) הוי מאן
דעייל שופתא בקפיפלא דמלא חיוב
משום בונה הוא דקאמר בסמוך דמז
לכור כלי הוא ואלו צנין בציור' כו'
היינו בהגיה דלמר טעלין אכל לא
מחזיין ללא הוי צנין וסתייה גמורה
או דמוקין במסקנא במשגול קטיר
במיתגא ומדמוקי לה בקטיר במיתגא
משמע דדוקא צביי שרי אכל לשבר
הכלי ולקלקלו אכור דשפיר שיך צנין
וסתייה כלליס והא דשרי לשבר
החבית הוא מוקי לה כבדיה פרק
המביא (דף לבג) צמוסקי פירוש
חסיכות המדובקות יחד ואל על כב
דלציבא דרבי אליעזר דלמר קטמו
לרביח בו פטור אכל אכור מוקי לה
בצמוסקי דפריך וליה ליה לר"ל
שובר אדם את החבית וכו' לרבינן נמי
לר"ך ללוקטוא לה למודיס א"ו

חיוב חטאת לתלות בו שניו דהוי
אכור בקטמו לרביח והא דבעי לר'כ
שקט בפרק חבית (שם דף קמ"ו) מהו
למזרי צמיתא צבוריתא צמוסקי
אחיירי ומיחו צירושטמי קאמר צמיתא'
דהאכל הדא דתימא צמונדל על אפן
אכל צמונדל של עץ נעשה כשובר את
החבית ליתול ממנה גרוכות שמתע
דבלא צמוסקי נמי שרי בכלי של עץ

גומ'ר מקום הפחת . פירש"ה
ולא מיתסר משום מוקפה
כדתנן ב"מ (דף כ"ג) דבי"ט סתם לן
האך כרבי יודה לא סתם לן הנה
כ"ש נמי והך סתמא עדיפא דהוי
בתיראה ומיחו רש"י תיך צבייה דהא
דנטול מקום הפחת לא חשיב מוקפה

דלביב ולא הוי מוקפה אלא משום פתיחא דהוי דרבינן דמוקי באיורא
לר"ך ורבינן דתרייני בהבוצי (שם דף ל"ד) שכל מוקן הוא אלא שבה
שלא עבר ותקנו מתוקן משמע דלא חשיב מוקפה כיון דלא רביז עליה
איסורא דלורייתא ולמרי"ה נראה לתוך דרך לא חשיב מוקפה כיון דלא רביז עליה
שבת (ד' קמ"ו) דמתחבין את הלועיני דמי למיטי בה דברי ר"ש ולא קמי חשיב והאי סתמא : **והאמר** ר' יוחנן ב"ר עמרם וכו' והוא מני
לאוק' כרבי דבעי איורא דליבני לית (ד') ליה איסורא אלא מדרבנן כדאמר בהבוצי(ב) (ב"מ דף ל"ב) כיון דתרגייעו אלקייעו אלא דמחא ליה לאוקומה כרבנן
לרבי דאוקי דבעי איורא כרבנן ועי"ל דאם כן טעמא דר"ל דלסר משום כרבנן ולא יחא ליה לאוקומה פלוגתא דרבי ורבנן :

זה עירובי כו' . אוקימנא
בביר העירובי כבדמילת'
ונתבון לשבות למעלה
ורבי היא דקאמר לה
משום שבות לא גזרו
רבנן עליו בין השששות
דנתנו ברישא תקנה או
עד תחלש ונעוץ ש"ס
דלא תיזיר בעירובי אלא
תחלש ונעוץ ככלל
דבמחבר לקיפק אכור
כסתא כרבנן דשליני על
דאיירי כל משום שבות
גזרו עליו בין השששות

ואקשינן רישא דמיני נתנו באילן אוקימנא ל' . אוקימנא
בביר העירובי כבדמילת'
ונתבון לשבות למעלה
ורבי היא דקאמר לה
משום שבות לא גזרו
רבנן עליו בין השששות
דנתנו ברישא תקנה או
עד תחלש ונעוץ ש"ס
דלא תיזיר בעירובי אלא
תחלש ונעוץ ככלל
דבמחבר לקיפק אכור
כסתא כרבנן דשליני על
דאיירי כל משום שבות
גזרו עליו בין השששות

כפי גרסין פשיטא רשות סיחיד טולה עד לרקיע וכי סיחי דמלקא
לעיל ס"ג נחמא נחמס . ומאי אפילו בור עמוק עשרה רה"י היא :
צבור דקאי בכרמליס . כגון
ושפטו כרמליס : **מתני'**

פשיטא *דה"י עולה עד לרקיע וכי היכי
דמלקא לעיל ה"נ דנחרתא לחתת ואלא דקאי
ברשות הרבים דנתבון לשבות היכא אי
למעלה (ה) הוא במקום אחד ועירובו במקום
אחר הוא אי למטה פשיטא הוא ועירובו
במקום אחד לא צריכא דקאי בכרמלית ונתבון
לשבות למעלה ורבי היא דאמר *כל דבר
שהוא משום שבות הוא גזרו עליו בין
השמשות : **מתני'** *נתנו בראש הקנה או
בראש הקונס בומן שהוא תלוש ונעוץ
אפילו גבוה ק' אמה הרי זה עירוב : **גמ'** רמי
ליה רב אדא בר מתנא לרבא תלוש ונעוץ אין
לא תלוש ונעוץ לא מני רבנן היא *דאמרי

כל דבר שהוא משום שבות גזרו עליו בין
השמשות והא אמרת רישא רבי רישא רבי
וסופא רבנן א"ל כבר רמי ליה רמי בר חמא
לרב חסדא ושני ליה רישא רבי וסופא רבנן
ברינא אמר כולה רבי היא רישא גזירה שמת
יקמום : והוא פולמוסא דאחא לנהרדעא אמר
לרו רב נחמן פוקי עבידו כבושי כבושי
באנמא ולמחר נזייל וניחבי עליוהו איתיביה
רמי בר חמא לרב נחמן ואמרי לה רב עוקבא
בר אבא לרב נחמן תלוש ונעוץ אין לא תלוש
ולא נעוץ לא א"ל התם בעוורדין ומנא תימרא
דשני לן בין עוורדין לשאין עוורדין *דתיניא

הקנין והאמרין וההגין מין אילן הן ואינן
כלאים ככרם ותנאי אידך *הקנים והקידן
והארובנין מין ירק הן והן כלאים בכרם קשאי
אהררי אלא ש"מ כאן בעוורדין כאן בשאיין
עוורדין ש"מ וקידה מין ירק הוא *והתנן אין
מרכיבין פגם ע"ג קידה לבנה מפני שהוא
ירק באילן אמר רב פפא קידה לחוד וקידה
לבנה לחוד : **מתני'** נתנו במנדל *ואבד
המפתח הרי זה עירוב ר"א אומר אם אינו
יודע שהמפתח במקומו אינו עירוב : **גמ'**

ואמאי הוא במקום אחד ועירובו במקום אחר
והוא רב ושמואל דאמרי תרייהו הכא במנדל
שאל רב לבנים עסקינן ה"מ הא דאמר פורת
לכתחילה ונושל *דחנן "בית שמיאלהו פירות
סתום ונפתח נוטל ממקום הפחת ר' מאיר
אומר פורת ונושל לכתחילה והאמר *רב
נחמן בר אדא אמר שמואל *באיורא דליבני
הבא נמי באיורא דליבני והא אמר רבי יודא
ב"ש"א אמרו אבל לא בשבת ה"נ ב"ש"א הכי
היינו דקתני עלה *ר"א אומר אם בעיר אבד
עירובו עירוב ואם בשדה אבד עירובו
עירוב ואי ביום טוב מה לי ערה

המפתח : **עירובו עירוב** . דאי משכח
ליה מני מיזוי ליה דרך תיורוס וגזוס
וקרפיפות סקולן רשות איתן כ"ש :
ואם כשהו אין עירובו עירוב : דאי
נמי משכח ליה לא מני לאוקומי ליה כו'
מחלוקות בדבר לח"ק בין בעיר בין
בשדה עירוב עירוב דמיני סתרי ליה
ול' אליעזר דמתני' בין בעיר בין
בשדה אין עירובו עירוב ומוסתר
נמי לא מני אי הוא משכח ליה לית
ליה דר"ש *דנגוס וקרפיפות רשות

אחת סן ור' אליעזר דבירייתא סבר לה כרבי שמעון אי נמי ר' אליעזר
דמתניתין לא איירי אלא בשדה והוא ניהו רבי אליעזר דבירייתא :
אכל

אחת סן ור' אליעזר דבירייתא סבר לה כרבי שמעון אי נמי ר' אליעזר
דמתניתין לא איירי אלא בשדה והוא ניהו רבי אליעזר דבירייתא :
אכל

אחת סן ור' אליעזר דבירייתא סבר לה כרבי שמעון אי נמי ר' אליעזר
דמתניתין לא איירי אלא בשדה והוא ניהו רבי אליעזר דבירייתא :
אכל

אחת סן ור' אליעזר דבירייתא סבר לה כרבי שמעון אי נמי ר' אליעזר
דמתניתין לא איירי אלא בשדה והוא ניהו רבי אליעזר דבירייתא :
אכל

[ע"ל לבג:]

[ע"ל ע"א:]

[ע"ל ג:]

—♦♦♦—

הגהות
הב"ה
(ב) גבי אי
ממלה אמאי
הוא במקום
לד"ה (ג) רש"י
ד"ה הל"ט וכו'
הוא ה"ל שקל
ל"ט משמע :
(ג) ה"ה
עוורדין
שוקפה וכו'
שמות ס"ד
וא"כ מ"ח
לדנין ותיבת
עוורדין נמשך
(ד) תוס' ד"ה
ואמר וכו'
דלענין ל"ט ב"ה
איסורא :

כלאים ס"ה
מ"ח ע"ה

—♦♦♦—

גליון
הש"ס
ג"כ ותיבה
א"ר הקנים
הקנין . מ"י
בר"ש ס"ה פ"ח
דלמ"ס :

ב"ה לבג :

[ע"ל ע"א:]

[ב"ה ע"א]

וזכרתי רבי
אשדור :

[לקמן ע"א]

ואבקה

ואבקה

ואבקה

ואבקה

ס"א ב"מ מ"ז מ"ח
עירובין הלכה'
טור ש"ע א"ח ס"י ע"ג
ע"ה ג :

ס"ח ב"מ מ"ז מ"ח
כלאים הלכה יע' :

ס"ט ד"מ מ"ז מ"ח
ש"ע הלכה ט' ע"ג
ש"ע א"ח ס"י ע"ג
ס"ט פ :

(דף לה)

וסתמא ס"ג דלמ"ס

[גי'ס' ירושלמי ור"י
ורא"ש ונעל צבורי]

[גי'ס' התיורן אה"י
ועירוב לבינים סדורים
זה הכלל זה ע"ג זה
קידין לן כן גלגון ספרי']

רבינו הנגאל

זה עירובי כו' . אוקימנא
בביר העירובי כבדמילת'
ונתבון לשבות למעלה
ורבי היא דקאמר לה
משום שבות לא גזרו
רבנן עליו בין השששות
דנתנו ברישא תקנה או
עד תחלש ונעוץ ש"ס
דלא תיזיר בעירובי אלא
תחלש ונעוץ ככלל
דבמחבר לקיפק אכור
כסתא כרבנן דשליני על
דאיירי כל משום שבות
גזרו עליו בין השששות

ואבקה

לה-א

בכל מערבין

ע ד-ב

היינו דקתני עלה דמשנתנו, בכרייתא: רבי אליעזר [גירסת רש"י, וראה גליון ורש"ש] אומר: אם בעיר – שבה המגדל – אבד המפתח, עירובו עירוב, ואף שאין יודע היכן הוא, הואיל שלכשידע היכן הוא, מצי לאתויי למגדל [ובגמרא לקמן יתבאר האיך יביאנו למקומו].

ואם בשדה, שיש שם רשות הרבים [קרבן נתנאל אות ש', ראה שם] אבד המפתח – אין עירובו עירוב. שהרי אף לכשידע היכן הוא, לא מצי לאתויי מרשות הרבים לרשות היחיד למקום המגדל כדי לפותחו.

והשתא תיקשי: ואי ביום טוב מיירי במתניתין ובכרייתא – מה לי עיר, מה לי שדה?

ש"אפילו בשדה יכול להביאה כיון שהוא צורך יום טוב" [ריטב"א, וראה מה שהאריך הרש"ש כאן]!

ומשנינן: חסורי מיחסרא בלשון הכרייתא לה-א והכי קתני בה:

נתנו לעירוב במגדל, ונעל בפניו, ואבד המפתח, הרי זה עירוב, וכדפרישנא למתניתין באוירא דליבני, שאין בו משום סתירה דאורייתא.

כמה דברים אמורים, ביום טוב. כשמערב מערב יום טוב עבור יום טוב, לפי שמותר

והוא הדין במשנתנו, משום הכי הוי עירוב, כיון דאין בסתירתם משום איסור סתירת אהל.

וקא סלקא דעתין דמשנתנו במגדל של לבנים מדובקות בטיט עסקינן, ולפיכך תמהינן:

והאמר רב נחמן בר אדא אמר שמואל: והרי רבי מאיר, שהתיר לפחות לכתחילה, מיירי רק בבית הבנוי באוירא דליבני [לבנים סדורות זו על גב זו, ואינן מדובקות בטיט].

ואם כן, במשנתנו הוי "הוא במקום אחד ועירובו במקום אחר", שהרי אסור לסותרם, כיון שמדובקות הן בטיט?!

ומשנינן: הכא נמי במשנתנו מיירי באוירא דליבני?

ואכתי תמהינן: והא אמר רבי זירא אמתניתין דבית שנפחת, ולדעת רבי מאיר:

רק ביום טוב אמרו להתיר לפחות לכתחילה, אבל לא בשבת⁸³.

והכא נמי אמאי הוי עירוב בשבת? ⁸⁴

ומשנינן: הכא נמי במשנתנו מיירי ביום טוב.

ותמהינן אשינויין: אי הכי, דמשנתנו מיירי ביום טוב, תיקשי:

משני דרבי היא הסובר שלא גזרו על שבות בין השמשות. וראה ברש"י בביצה דף לא ב שכתב טעם אחר לאיסור בשבת. ומרש"י כאן דף לה א ד"ה אבל, משמע כטעם שכתב הריטב"א, וראה גאון יעקב.

83. דמדרבנן דמאי לסתירה, ולפיכך אסרו בשבת דחמיר טפי. וביום טוב התירו מן הטעם שפירש רש"י ז"ל דלא ליתיה לאיתמעטי משמחת יום טוב [ריטב"א].

84. וראה בתוספות וריטב"א שביארו אמאי לא

לה-א

בכל מערבין

לה-א עא

לסתור ביום טוב את המגדל כדי להוציא את העירוב.

אבל בשבת – אין עירובו עירוב. היות "דלא שרו ליה רבנן למיסתר" [רש"י].

נמצא המפתח, שלא בסמוך למגדל, בין בעיר בין בשדה, אפילו הכי אין עירובו עירוב בשבת. שהרי אין יכול להביאו למקום העירוב. שאפילו אם לא יעבירונו דרך רשות הרבים, אלא דרך גגות חצירות וקרפיפות, נמי אסור, כיון שהם של כמה בני אדם שלא עירבו עירוב חצירות ביניהם.

רבי אליעזר אומר: אם נמצא המפתח בעיר בשבת, **עירובו – עירוב,** דסבירא ליה דמצי לאתויי, וכדמפרש ואזיל.

אבל בשדה אין עירובו עירוב, כיון דלא מצי לאתויי מרשות הרבים לרשות היחיד.

וכל זה כשנמצא המפתח.

ואם אבד המפתח פליג נמי רבי אליעזר על תנא קמא.

שתנא קמא התיר ביום טוב לסתור ומשום דסבר כרבי מאיר, וכדאמרינן לעיל. אבל רבי

אליעזר פליג דאסור לסתור, וכמבואר במשנה דפליג רבי אליעזר על תנא קמא שהתיר ביום טוב⁸⁵.

והשתא מפרשינן טעמא דרבי אליעזר דברייתא דסבר, אם נמצא המפתח בעיר **עירובו עירוב** אפילו בשבת:

משום דסבירא ליה דמצי לאתויי דרך גגות חצרות וקרפיפות, ואפילו הן של שני בני אדם שלא עירבו ביניהן. דסבר רבי אליעזר **כרבי שמעון** [לקמן בריש פרק כל גגות] **דאמר:** אחד גגות, ואחד חצירות, ואחד קרפיפות – **רשות אחת** הן [כלומר: אין שינוי הבעלים של אותם מקומות או שינוי השימוש במקומות הללו, עושה אותן לשתי רשויות חלוקות, עד שיהיה אסור לטלטל מאחת לשניה, אלא יכולים לטלטל את הכלים ממקום אחד למשנהו. והכונה בהיתר זה היא דוקא] **לכלים ששבתו** בכניסת השבת **בתוכן** של הרשויות האלו, שאותם מותר לטלטל מחצר לחצר ומחצר לקרפף.

ולא נאמר היתר הטלטול **לכלים ששבתו בתוך הבית** והוצאו לחצר או לגג או לקרפף [ואפילו הוצאו בדרך היתר], שאותן אסור לטלטל.

85. ריטב"א ד"ה חסורי מחסרא, ומשמע שאומר כן בדעת רש"י.

ואמנם, רבי אליעזר דמתניתין – לדעת רש"י – לא מיירי דוקא באבד המפתח, אלא אף בנמצא המפתח, ואמר שאין עירובו עירוב. והיינו בשבת, מפני שאינו יכול להביאו.

ונסתפק רש"י: אם פליג בהא על רבי אליעזר דברייתא [כלומר: ותרי תנאי נינהו אליבא דרבי אליעזר], וסובר דאפילו בעיר אין עירובו עירוב,

או דילמא בשדה הוא דאין עירובו עירוב הוא בעיר הוי עירוב וכרבי אליעזר דברייתא!

כן כתב הריטב"א בד"ה חסורי מחסרא בשם רש"י, וראה דברי רש"י במקומם.

וכתב: יפה כיון רבינו. וכן הסכים הרשב"א לרש"י, וכהך גיסא דרבי אליעזר דמתניתין ורבי אליעזר דברייתא פליגי.

אך התוספות כתבו על רש"י שלא דק, ודברי רבי אליעזר במתניתין ודברי רבי אליעזר

לה-א

בכל מערבין

עב לה-א

דתנן: זב, המטמא כלים בהיסטו, שהקיש באגרופו [והיה לבוש בית יד, ולא נגע] על גבי שידה תיבה ומגדל [שהם כלים גדולים המחזיקין ארבעים סאה, ריטב"א], טמאין מחמת היסטו.

רבי נחמיה ורבי שמעון, מטהרין.

מאי לאו, בהא קמיפלגי:

מר [תנא קמא] סבר: אף שמחזיק ארבעים סאה כלי הוא, ונטמא בהיסט הזב.

ומר [רבי נחמיה ורבי שמעון] סבר: כיון שמחזיקים ארבעים סאה נפקו להו מתורת כלי, ודין אחל הוא, שאינו מקבל טומאה.

אמר עלה אביי: ותסברא דפליגי — גבי היקש הזב — אם כלי גדול חשיב אהל או לא חשיב אהל?!

וחתניא: היה אהל, וניסט על ידי הזב — טמא!

היה כלי ואינו ניסט על ידי הזב מחמת כובדו — טהור!

המפתח בערב שבת אלא אפילו נמצא המפתח בשבת נמי שפיר דמי.

86. הב"ח והמהרש"ל מחקו כל זה מדברי הגמרא כיון שאין להם מובן, דהא טעמא דרבי אליעזר הוא, דבשדה, שהוא רשות הרבים אין עירובו עירוב. ומאי "רבנן" שייכי הכא.

אמנם הריטב"א הביא גירסא זו, וכן הרז"ה בספר המאור [והביאו רבי עקיבא איגר בגליון הש"ס], ופירשוה דקאי על רבנן דלקמן דף צה

ולפיכך שרי הכא רבי אליעזר. דהכא נמי מיירי במפתח שלא שבת בבית [ריטב"א].

וטעמא דרבי אליעזר בנמצא המפתח בשדה, שאין עירובו עירוב — משום דסבר כרבנן⁸⁶.

רבה ורב יוסף דאמרי תרווייהו לשנויי הא דאקשינן לתנא קמא — דסבירא ליה דבאבד המפתח הוי עירוב — דהא הוי הוא במקום אחד ועירובו במקום אחר:

הכא במגדל גדול של עין המכיל ארבעים סאה עסקינן, שאף שאבד המפתח יכול לסותרו, דאינו אהל.

ובהכי פליגי תנא קמא ורבי אליעזר דמתניתין:

דמר [תנא קמא] סבר: על אף גודלו — כלי הוא ולא אהל, ואין בנין בכלים ואין סתירה בכלים.

ומר [רבי אליעזר] סבר: כיון שגדול הוא, שמחזיק ארבעים סאה [ריטב"א] אהל הוא, ויש בו סתירה.

ובפלוגתא דהני תנאי הוא דפליגי:

בביתא לא קרבו זה אל זה. ובמה שנחלק במשנה לא דיבר בביתא, ומה שנחלק בביתא לא דיבר במשנה, ראה דבריהם.

וראה אריכות בדברי רש"י והריטב"א, בגאון יעקב. וראה שם מה שביאר, אמאי במסקנא מפרשינן דברי רבי אליעזר דביתא על נמצא המפתח, ולא כדסלקא דעתין דמיירי אף בלא נמצא המפתח, וסגי ב"הואיל" שאם היה יודע היה יכול להביאו, ראה שם.

וראה עוד בתוספות: דלא בעינן נמצא

לה-א

בבל מערבין

לה-א עג

הרי חזינן, דאף אהל מקבל טומאה אם הוא אך ניסט. ואם כן, ליכא למימר דמאן דמטהר כלי גדול מהיסט הזב, הוא משום דחשיב ליה אהל.

ועוד, הא קתני סיפא [בתוספתא, על ההיא פלוגתא דזב שהקיש על גבי שידה תיבה ומגדל]:

ואם היו יכולים להיות ניסוטיין — השידה התיבה והמגדל — טמאים!

זה הכלל:

ניסט מחמת כחו של הזב — "שהסיט את הכלי או את האהל ממש, שניתקו ממושבו משהו" — טמא.

ניסט מחמת רעדה — "שטפח ברגליו בקרקע ומחמת ניענוע הקרקע ניסט הכלי, אף על פי שניסט מן הארץ" — טהור, דכח כחו הוא.

הרי חזינן, דלכולי עלמא מיטמאין גם הכלים הגדולים בהיסט הזב, ובהכרח שטעמא דמאן דמכשיר אינו משום דאינם ראויים לקבל טומאה מפני היותם אהל ולא כלי, אלא מחמת טעם אחר.

אלא, אמר אבוי לפרושי פלוגתייהו:

דכולי עלמא סברי כי היסט שזו הדבר מחמת כחו הישיר של הזב — טמא.

ואילו היסט שזו הדבר מחמת רעדה, שהזיוז הזב באמצעות הפעלת כוחו בדבר אחר — טהור.

והכא ברעדה שהרעיד הזב את הכלים

מחמת כחו הישיר עסקינן. שהקיש עליהן ממש. אך לא נתקן ממקומם ולא הוסטו על ידו, אלא רק הרעידם במקומם.

ובהא קא מיפלגי: דמר — תנא קמא — סבר: הרעדה הוי היסט.

ומר — רבי נחמיה ורבי שמעון — סבר: הרעדה לא הוי היסט.

והשתא דדחי אביי את הא דבעינן למימר דפליגי תנאי בהקיש הזב בכלים גדולים אם אהל הן או כלי, שוב לא מסתברא לן למימר דפליגי תנאי דמשנתנו בכך. אלא, נקטינן דלכולי עלמא כלים גדולים אהל הם.

ולכן הוינן בה: ומתניתין דידן — במאי מוקמינן לה? כיון שמגדל גדול אהל הוא, ויש בו סתירה — אמאי הוי עירוב כשאבד המפתח?!

ומפרשינן: אבוי ורבא דאמרי תרווייהו: הכא במנעול של המגדל, וקמיר במיתנא עסקינן [שמנעול המגדל קשור בחבל]. ובעי סכינא למיפסקיה, ואין בחתיכת החבל אלא איסור דרבנן, לפי שנראה כסתירת אהל, ולא גזרו עליו בין השמשות [רש"י]. [ראה ציור בעמוד הבא]

ותנאי דמתניתין — בטלול סכין כדי לחתוך החבל הוא דקמיפלגי:

תנא קמא סבר לה כרבי יוסי, דאמר: כל הכלים, ואפילו כלים שמלאכתם לאיסור, ניטלין בשבת לצורך דבר היתר. חוץ ממסר מסור הגדול ויתר של מחרישה, שהם מוקצין "מחמת חסרון כיס". ולפיו מותר לטלטל את הסכין כדי לחתוך את החבל.

ואילו רבי אליעזר סבר לה כרבי נחמיה,

לה-א

בכל מערבין

לה-א עה

ב. ולא עוד, אלא אפילו אם נתכוין לשבות במקום אחד, והניח פתו במקום אחר [ויכול לעשות כן, אם יכול להביא את עירובו למקום שביתתו] – צריך שיהיו רגליו עומדות אף בתוך "תחום פתו".

והיינו, שצריך שיעמוד גם בתוך התחום שהיה קובע לו הפת, אילו נתכוין לקנות שביתה במקומו של הפת. זאת, למרות שעתה הוא אינו קונה את השביתה במקום הפת, אלא קונה שביתה במקום אחר, אלא שעושה את קנין השביתה באמצעות הנחת הפת במקום האחר.

ואף שקנית השביתה היא במקום אחר, ועומד הוא בתוך התחום של מקום השביתה – לא די בכך. לפי שבכלל תקנת חז"ל היה שיהא עומד אף בתוך "תחום פתו", בנוסף לעמידתו ב"תחום רגליו".

ולפיכך: אם קבע אדם מקום שביתתו במקום מסוים, אך הניח את פת העירוב במקום אחר, ונתגלגל העירוב – שהיה מונח בתוך "תחום רגליו" של המערב – אל מחוץ ל"תחום רגליו".

ונמצא, שאף שעדיין רגליו של המערב

דאמר: אפילו טלית, אפילו תרווד [כף גדולה] אין ניטלין בשבת, ואפילו לדבר היתר, אלא רק לצורך תשמישן המיוחד להם.

וסכין אינו מיוחד לחיתוך חבל, ולכן אינו ניטל אלא לצורך תשמישו המיוחד, דהיינו חיתוך אוכלין, ואסור לטלטלו כדי לחתוך חבלין, ולפיכך אינו עירוב⁸⁷.

מתניתין: 88

א. האדם המערב עירובי תחומין צריך שיעמוד בשעת בין השמשות בתוך תחום העירוב שקונה לו שביתה.

כי אם יש מעירובו ועד מקום רגליו מרחק יותר מתחום שבת [כפי דיני מדידת התחום מעירובו עד רגליו] – אין זה עירוב.

וטעמו של דבר הוא: שכך היה תיקון חז"ל, שיהא האדם המערב עומד בתוך התחום שקונה אותו. ולא מפני שבשעת קנית העירוב הוא אינו יכול לבוא לעירובו [מתוך שהוא עומד חוץ לתחום, ואסור לצאת ממקומו].

ב, ראה שם.

וראה בריטב"א שם וברשב"א.

ומרש"י, שלא פירש כלום, נראה שלא גרסה. וגם מוכרח הוא לפי מה שפירש רש"י דמיירי דהמגדל ברשות היחיד, ולא שייכי בההיא רבנן כלל.

87. וכתבו התוספות והריטב"א: על כרחך מתניתין רבנן היא. דאי כרבי, אין בכך כלום שאינו יכול לטלטל הסכין, דהא לא גזרו על

שבות בין השמשות. וראה בתוספות שתמהו מכח זה על רש"י הנזכר לעיל, דמוקים לה כרבי, ראה שם.

88. דין נתגלגל חוץ לתחום, מתבאר על פי שיטת התוספות [וכנראה אינה שיטת רש"י, אלא שלא נתבארה דיה בדברי רבותינו]. וכפי שביאר החזון איש את דברי הגמרא והתוספות, בחזון איש בעירובין ליקוטים סימן ק"ט (א), ס"ק ו' וס"ק יח, בתוספת כל שהיא.

לה-א

בכל מערבין

עו לה-א

שבמערב — אין לו אלא אלפיים אמה שבין עירו לעירו.

והיינו, שרק בהם הוא יכול לילך, מצד ממה נפשך: בין אם קנה שביתה בביתו, ובין אם קנה שביתה במקום שהניח עירו — אלפיים אמות אלו הן בכלל תחומו.

אבל באלפיים אמה שמעירו מזורחה אסור בהם, דילמא קנה שביתה בביתו. וכן אלפיים אמה שמביתו מערבה אסור בהם, דילמא קנה שביתה במקום שהניח עירו!

והרי זה דומה למי שהוא גם חמור וגם גמל. שהמנהיג חמור מהלך אחרי חמורו, ואילו המנהיג גמל מהלך לפני גמלו, ונמצא האחד מושכו לפניו והאחד מושכו אחריו.

אף כאן, ביתו מושכו לעבר ביתו, ומפסידו אלפיים שמעירו ואילו. ואילו עירו מושכו אליו, ומפסידו אלפיים שמביתו ואילו.

רבי יוסי ורבי שמעון אומרים: ספק עירוב — כשר! ודינו כמי שקנה שביתה במקום שהניח עירו, [רבי עקיבא איגר, במערכה רביעית].

אמר רבי יוסי: אבטולמוס [שם חכם] העיד משום חמשה זקנים, על ספק עירוב, שכשר. [והטעם יתבאר בגמרא].

גמרא:

שנינו במשנה: נתגלגל חוץ לתחום מבעוד יום אינו עירוב:

עומדות בתוך תחום עירו ושבתתו, עומדות הן עתה מחוץ ל"תחום פתו"⁸⁹.

או שנפל עליו, על העירוב, גל, באופן שיש בפניו הגל משום איסור דאורייתא וכדמפרש בגמרא.

או שנשרף העירוב.

או שהניח ישראל [משמעות רש"י] תרומה המותרת לכהנים — שכשירה היא לעירוב אף לישראל — ונטמאת ונאסרה אף לכהנים.

בכל אלו, דין העירוב:

אם מבעוד יום אירע אחד המאורעות האלה — אינו עירוב!

וטעמו של דבר:

בנתגלגל מחוץ לתחום — משום שאין הוא מצוי ב"תחום פתו".

בשאר הדברים — לפי שכל דבר שאין יכול ליטלו ולאוכלו בבין השמשות, שהוא זמן קנית העירוב — אינו עירוב.

ואם משחשיכה אירע אחד מכל אלה, הרי זה עירוב, שהרי "כבר קנה עירוב בין השמשות. ושבת, הואיל והותרה, הותרה!" [רש"י].

ואם ספק הוא לו מתי אירע אחד המאורעות הללו:

רבי מאיר ורבי יהודה אומרים: כיון שספק הוא אם קנה שביתה במקום שהניח עירו במזרח, או שאינו עירוב, וקנה שביתה בביתו

89. ביאור לשון המשנה נלמד מדברי החזון איש שם.

לה-א

בכל מערבין

לה-א עז

אמר רבא: לא שנו אלא שנתגלגל העירוב חוץ לארבע אמות מסוף "תחום רגליו". דהשתא, עומדות רגליו גם מחוץ ל"תחום פתו".

אבל אם נתגלגל העירוב אל מחוץ לתחום רגליו, אבל עדיין היה זה לתוך ארבע אמות של תחום רגליו, קנה העירוב, ולא חשיב העירוב שעומד מחוץ ל"תחום פתו".

כי: הנותן את עירובו — יש לו ארבע אמות מסביב, ורק אחריהם מתחיל למנות את האלפיים אמה לתחומו!

וכיון שכן, אף אם היה קונה שביתה במקום פתו, היה תחומו נמשך עד רגליו, שהרי אין ביניהם יותר מארבע אמות של עירוב ביחד עם האלפיים אמה של התחום. ולפיכך הוי עירוב⁹⁰. [ראה ציור בעמוד הבא]

שנינו במשנה: **נפל עליו גל וכו' אינו עירוב:**

קא סלקא דעתין דמיירי דאי בעי מצוי שקיל ליה לעירוב בלא איסור מלאכה דאורייתא, אלא שאינו עירוב משום דאי בעי שקיל ליה צריך לטלטל האבנים, ואסור משום דהוו האבנים מוקצה, ואסורין בטלטול מדרבנן.

ולפיכך אמרינן: **לימא מתניתין דלא כרבין?**

דאי כרבין, האמר: כל דבר שהוא משום שבות — לא גזרו עליו בין השמשות. ושפיר מצוי שקיל ליה בבין השמשות, שהוא זמן קניית העירוב.

ודחינן: **אפילו תימא דרבין אתיא מתניתין — לא צריכא.**

כי הכא במאי עסקינן: **דבעי מרא וחצינא, מעדר וקורדום כדי לפנותו, לפי שהיה הגל גדול [רבינו יהונתן], "והויא מלאכה של תורה: בבית משום בונה, ובשדה משום חורש. ואף על פי שאינו מתכוין לכך [לבנין או לחרישה שעושה אגב פינוי הגל] — פסיק רישיה ולא ימות הוא".** [ריטב"א].

ומפרשינן: **וצריכי הני תרי דיני, נתגלגל חוץ לתחום, ונפל עליו גל.**

דאי תנא נתגלגל חוץ לתחום בלבד, הוה אמינא: רק בכי האי גוונא לא הוי עירוב, משום דליתא גביה [שאיין פתו אצל המערב], לפי שהמערב הוא מחוץ לתחום פיתו, שהרי מטעם זה אינו עירוב.

אבל נפל עליו גל, דאיתיה גביה, שאינו עומד מחוץ לתחום פתו בזמן קניית העירוב, אימא ליהוי עירוב.

להכי השמיענו התנא דאף נפל עליו גל לא מהני.

דאי תנא נפל עליו גל בלבד, הוה אמינא: רק כי האי גוונא לא מהני, משום דמיכסי [דמכוסה] העירוב, ולא יתגלה מאליו.

אבל נתגלגל, כיון דזמנין דאתי זיקא ומייתי ליה [פעמים שהרוח מחזירתו לתוך התחום], **אימא ליהוי עירוב, להכי צריכא הני תרי דיני לאיתנויי במתניתין.**

שנינו במשנה: **או נשרף; תרומה, ונטמאת וכו':**

90. כן נראה שמבארים עיקר מימרא דרבא, המשנה ברורה, והחזון איש שם. ויש בדברים

לה-ב

בבל מערבין

לה-ב

עט

ומפרשינן: **למה לי תנא נשרף**, והא פשיטא דאינו עירוב?!

ואפילו כשיודע בודאי ש**טבל** בה, משכחת לה ספק טבילה.

לה-ב ומשינינן: תנא נשרף כדי — להודיעך **כחו דרבי יוסי**, שמכשיר בספק נשרף משום שמעמידים הדבר על חזקתו שמבעוד יום.

וכגון: מצאה למקוה אחר טבילתו שהיא חסרה מארבעים סאים מים, ו**ספק** אם בשעת טבילתו **טבל** במקוה מליאה שיש בה **ארבעים סאה** ואחר טבילתו נחסר, **ספק לא טבל בארבעים סאה**.

ואילו לא הוה תנא אף נשרף — שכבר אינו קיים בעולם בשעת לידת הספק — לא היינו יודעים שמעמידים הדבר על חזקתו בכי האי גוונא⁹¹.

וכן שני מקואות, באחת יש **ארבעים סאה**, ובאחת אין **ארבעים סאה**. ו**טבל באחת מהן**, ואינו יודע באיזה מהן **טבל** — ספיקו **טמא**.

ולחכי **תנא תרומה ונטמאת**: להודיעך **כחו דרבי מאיר**, שמחמיר בספק עירוב, אף במקום שהוא קיים, וראוי הוא יותר להעמידו על חזקתו.

כמה דברים אמורים: בשנטמא **טומאה חמורה** [טומאה דאורייתא], וצריך ליטרה ממנה בטבילתו.

ותמהינן אמתניתין: ו**אטו סבר רבי מאיר ספיקא לחומרא**, ואף דעירוב תחומין הוא מדרבנן?!⁹²

אבל הנטמא **בטומאה קלה**, מדרבנן, כגון:

ו**התנן**: **טמא שירד לטבול במקוה**, ולאחר זמן התעורר לו ספק אם אכן טבל, והוא במצב של: **ספק טבל ספק לא טבל**.

שאכל אובלין טמאין, ו**שתה** [או ששתה] **משקין טמאין**, שטומאתו מדרבנן, שגזרו חכמים [בתוך שמונה עשר דבר שגזרו חז"ל, והמנויים במסכת שבת יג ב], שתיפסל הגויה

שנתבארו תוספת לביאור הלשון. ואמנם צריך ביאור, אריכות דברי רש"י כאן, ויותר מזה לעיל בדף לב ב, ואריכות דברי רבינו יהונתן, ועיינ בזה.

וכל שיש נפקותא לדינא אלים חזקתו טפי. אף על גב דבכל אופן חשיב חזקה באמת, דהא טעמא דרבי יוסי משום חזקה, ואפילו בנשרף נמי חשיב חזקה, וראה שם מה שנתקשה בביאור זה — אבן העזר סימן פ' ס"ק ט"ו.

ודע, שנחלקו הראשונים בארבע אמות של עירוב, אם חשבינן שהעירוב באמצע ארבע האמות, ונמצא שצריך שלא יהא בין פתו ובין רגליו, יותר מאלפיים אמה ושתי אמות, או שיש לו ארבע אמות ועוד אלפיים, ראה משנה ברורה ושער הציון סימן ת"ט סקי"ח.

92. וביאר החזון איש: אין כוונת הגמרא, שסובר רבי מאיר ספק דרבנן לחומרא! אלא שמעמידים אותו על חזקת תחום ביתו, שלא נשתנה תחומו. וחזקה זו חשיבא טפי מחזקת העירוב שלא נטמא, כיון שהרי טמא לפניך. ואזלינן בתר סברא זו להחמיר אף בדרבנן [כן נראה כוונתו], אבן העזר סימן פ' ס"ק ה', וראה עוד שם.

91. וביאר החזון איש: "דכי אינו בעולם לא שייך חזקה כל כך כמו בנטמאת, משום דבנטמאת איכא נפקותא לדינא בתרומה גופה,